

Muslimská menšina ve Švédsku

Integrace muslimské menšiny do společnosti patří mezi důležitá témata v mnoha zemích Evropy. Švédsko, kde muslimové jsou poměrně malí, avšak stále se zvětšující náboženská menšina, není výjimkou. Článek se zabývá procesem začlenění muslimů do švédské společnosti, poskytuje stručnou charakteristiku muslimské menšiny ve Švédsku a popisuje historii jejich migrace. Hlavním cílem je poukázat na význam vzdělávacího systému pro integraci imigrantů. Článek vychází z literatury zabývající se islámem v Evropě a ve Švédsku a z autorových poznatků získaných během jeho ročního působení na švédské základní škole.

V 60. až 80. letech se nejčastěji uplatňovaly tři modely integrace: etnicko-exkluzivní, asimilační a multikulturní. Tyto modely ukázaly nejen odlišné způsoby integrace imigrantů, ale i důsledky. Typickým příkladem etnicko-exkluzivního modelu je Německo až do konce 90. let minulého století. Základním prvkem byli hostující dělníci, kteří byli v zemi pouze na omezenou dobu, a udržování kulturních odlišností může být chápáno jako záruka jejich návratu do vlasti. Ukázkou asimilačního modelu je Francie, kde jsou přistěhovalci přijímáni jako rovnoprávní členové společnosti pouze za předpokladu, že si přisvojí kulturní vzorce společnosti. Zástupcem multikulturního modelu je Velká Británie, kde společnost přistupuje k přistěhovalcům jako ke kulturně odlišným komunitám (Barša, Baršová 2005).

Muslimové ve Švédsku

Dnes žije ve Švédsku okolo 400 000 muslimů (Larsson, Sander 2007). Mezi hlavní zdrojové země migrace muslimů do Švédska patří Irák (asi 123 000), Írán (asi 72 000), Bosna a Hercegovina (asi 67 000), Turecko (asi 67 000), Somálsko (asi 31 000), Sýrie (asi 31 000) a Libanon (asi 23 000) (Sayed 2009).

Migrace muslimů do Švédska se zvyšuje a islám se stal po křesťanství druhým nejrozšířenějším náboženstvím ve Švédsku. Oblasti s největším počtem muslimů se nacházejí na jihu země – jsou jimi převážně velká města, kde jsou lepší pracovní příležitosti. Největší počty muslimů jsou ve Stockholmu, Göteborgu a Malmö (Hunter 2002). Podle odhadů žije ve Stockholmu okolo 200 000 muslimů (čtvrtina celé populace města), v Göteborgu jich je mezi 40 000 a 60 000 (asi desetina populace města) a v Malmö asi 50 000 (asi pětina populace města) (Larsson 2007).

Migrace muslimů do Švédska se dá rozdělit do dvou fází. Raná fáze migrace začala na začátku 60. let a trvala až do počátku let 70. (Larsson, Sander 2007). Švédská ekonomika 60. let potřebovala nové pracovní síly pro svůj rozvoj, proto na základě bilaterálních smluv s Tureckem a Jugoslávií začali být do země zváni občané těchto států (Demker 2014). Většina z migrantů měla v plánu ve Švédsku pracovat několik let, vydělat peníze a poté se vrátit zpět do původní vlasti. Pozdní fáze migrace začala v roce 1973 a dala by se rozdělit na tři etapy. První etapa trvala mezi lety 1973 a 1980, kdy si pracovní migranti uvědomi-

li, že jejich návrat s přepokládanou sumou finančních prostředků není reálný, proto začali přicházet ostatní příslušníci migrantovy rodiny (Larsson, Sander 2007). Rok 1973 je také počátek migrace šíitských muslimů do Švédska. Přicházejí Indové, kteří žili v Ugandě. Režim Idiho Amina je donutil opustit zemi a oni se přesunuli do města Trollhättan. Tito muslimové získali práci a poměrně dobře se začlenili do většinové společnosti (Hunter 2002). Ve druhé etapě přicházeli uprchlíci převážně z oblastí válečných konfliktů: uprchlíci z iránsko-irácké války, iránské revoluce a konfliktu v Palestině. V této subetapě se zvýšil počet šíitských muslimů ve Švédsku a dnes je jich okolo 60 000. Specifickou skupinou jsou Kurdové z Turecka, Íránu a Iráku. Třetí etapa začala v roce 1990 a trvá až dodnes. Během ní přicházejí uprchlíci z Bosny a Hercegoviny, Sýrie a z afrických států, nejvíce z Etiopie a Somálska (Larsson, Sander 2007).

Integrace muslimů do švédské společnosti

Pracovní migrace v 60. letech způsobila zvýšený zájem švédské vlády o integrační politiku a postupnými kroky se Švédsko blížilo k vytvoření multikulturní společnosti. V roce 1970 rozhodl parlament o schválení stejných práv a povinností pro Švédy i pro přistěhovalce (Fange, Fossan, Mohn 2010). Švédsko sice nepatří mezi klasické imigrační státy, jako jsou USA, Kanada a Austrálie, jeho migrační politika se jim však velmi podobá, je zde totiž prosazován multikulturní model. Švédsko zapojuje všechny přistěhovalce do politického procesu, čímž je postupně integruje do společnosti (Castles, Miller 2002). Druhým aspektem je velká tolerance vlády ke kulturním odlišnostem a svoboda vyznání.

Výzkum z roku 2005 však ukazuje, že švédská společnost má vůči muslimům poměrně negativní postoj. Dvě třetiny dotázaných souhlasí s omezením počtu přistěhovalců z muslimských zemí (Integrationsverket 2006). To bylo zřejmě zohledněno v posledních dvou volbách do švédského parlamentu, v nichž strana švédských demokratů, jejichž program chce velmi razantně omezit přistěhovalectví, získala 5,6 %, respektive 12,9 % hlasů (SVT Nyheter 2014).

Po příjezdu do země musí každý migrant získat sociální číslo, které plní funkci rodného čísla, bez něj nelze získat práci ani

Šiitská mešita v Trollhättanu byla postavena v roce 1985 indickými přistěhovalci, kteří přišli z Ugandy. Vzhledem k tomu, že ve Švédsku jsou mešity většinou sunnitské, je ta v Trollhättanu raritou.

Foto: A. Kupský

V ZORNÉM POLI GEOGRAFŮ

bydlení. Poté už se imigranti mohou ucházet o práci a zapsat se na pracovní úřad. Bez znalosti švédštiny je však nalezení práce velmi složité, proto se pro ně organizují bezplatné kurzy švédštiny. Základní kurz je pořádán společností Komvux nebo univerzitami a výstupem je znalost jazyka v úrovni B1 evropského rámce, délka studia je individuální. Po absolvování základního kurzu se studenti zapisují do návazného kurzu, který se zaměřuje na prohlubování švédštiny.

Děti se učí švédštinu přímo v základních nebo středních školách a jsou integrovány jiným způsobem. Nový student je při příchodu do školy zařazen do mezinárodní třídy, kde se nejprve učí švédštinu. Ostatní předměty se vyučují většinou v mateřském jazyce imigrantů. Učitelé jsou rodilí mluvčí konkrétních jazyků, kteří již dříve emigrovali z příslušných zemí. Každý žák má také určené místo ve švédských třídách, kam se po zvládnutí švédštiny přemístí. S budoucími spolužáky se však setkává již v době studia v mezinárodní třídě, na společných obědech nebo výletech. Druhým krokem integrace je postupné začleňování do švédských tříd. To probíhá velmi pozvolna tak, že student dochází na jednodušší předměty (sociální studia, tělesná výchova, výtvarná výchova atd.) do švédské třídy, kde se už vyučuje ve švédštině, avšak na těžší předměty se vrací zpět do mezinárodní třídy, kde výuka probíhá v mateřském jazyce. Třetím krokem integrace je úplné začlenění do švédské třídy. V této fázi již studenti zvládají švédštinu na velmi vysoké úrovni a jsou schopni v ní studovat všechny předměty.

Výuka Švédů a příslušníků jiných národů se však liší i poté. Děti imigrantů totiž stále potřebují speciální přístup při výuce švédštiny, proto se studenti v hodinách švédštiny dělí na dvě skupiny: 1. rodilí mluvčí a 2. imigranti, kteří mají švédštinu jako druhý jazyk. V každé skupině je použit jiný přístup k výuce. Výuka imigrantů je zaměřena hlavně na prohlubování švédského jazyka a zvětšování slovní zásoby.

Muslimové ve Švédsku mají, stejně jako v jiných zemích Evropy, horší sociální postavení než místní nebo ostatní přistěhovalci z Evropy nebo Severní Ameriky. Hlavním důvodem je jejich menší vzdělanost a velká nezaměstnanost. Největší míra nezaměstnanosti je mezi přistěhovalci ze Somálska (88 %), Iráku (79 %) a Libanonu (69 %) (Hunter 2002).

Hlavním odvětvím, ve kterém imigranti působí, jsou služby, a to hlavně zásobování, práce v hotelech, ve zdravotnictví a sociálních službách, v úklidových firmách a v dopravě. Druhým sektorem, ve kterém můžeme najít zaměstnance z muslimských zemí, je průmysl. Pro Turky a Libanonce je typické vlastnictví podniků, které se zaměřují téměř výhradně na stravování (Hunter 2002).

Závěr

Muslimská komunita ve Švédsku se nachází převážně na jihu země v okolí velkých měst, nejvíce pak v okolí tří největších měst – Stockholmu, Göteborgu a Malmö. Mezi hlavní zdrojové země migrace muslimů do Švédska patří Irák, Írán, Bosna a Hercegovina, Turecko, Somálsko, Sýrie a Libanon.

Švédská vláda nastavila systém vzdělávání, který se zaměřuje na výuku švédštiny pro dospělé i pro děti. Děti se učí přímo ve škole ve speciálních mezinárodních třídách, dospělí studují v organizaci Komvux nebo na univerzitách. Kurzy švédštiny jsou bezplatné pro všechny přistěhovalce, aby měli větší šanci získat práci.

Švédsko je příkladem státu, který se snaží budovat multikulturní společnost, jež je postavena na toleranci všech kultur a náboženství. Podobně jako ve Velké Británii se přistěhovalcům jako ke kulturně odlišným komunitám. Švédsko zvolilo cestu integrace prostřednictvím propracovaného vzdělávacího systému, jehož výsledky jsou vidět především na druhé generaci a dalších potomcích.

Postoj švédské společnosti vůči muslimům je podle výzkumu z roku 2005 po-

Loučící se muslimské ženy na ulici v Göteborgu. Mnoho muslimských žen ve Švédsku je ovlivněno severskou kulturou, avšak stále si ponechávají některé z tradičních muslimských doplňků, jako například šátky. Foto: A. Kupský

měrně negativní, což se také projevilo v posledních dvou volbách do švédského parlamentu, kde strana švédských demokratů, jejichž program chce velmi razantně omezit přistěholectví, získala větší podporu ve společnosti. Budoucí vývoj přístupu švédské vlády k muslimům bude záviset také na tom, zda se bude zvyšovat podpora této strany a jak velký vliv si strana ve švédském parlamentu vytvoří.

Adam Kupský, PŘF OU v Ostravě
AKupsky@seznam.cz

The Muslim Minority in Sweden. This article examines the integration of Muslims into Swedish society. It describes the Swedish immigrant education system with a focus on Muslims. It also characterizes Muslim minorities in Sweden and briefly describes the history of Muslim migration to Sweden.

LITERATURA A ZDROJE DAT:

BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. (2005): Přistěholectví a liberální stát: Imigrační a integrační politiky v USA, západní Evropě a Česku, 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita v Brně, 312 s.
CASTLES, S., MILLER M. J. (1993): The age of migration, 2. vyd., New York: The Guilford Press, 307 s.
DEMKER, M. (2014): Sverige åt svenskarna, 1. vyd., Göteborg: Atlas Akademi, 223 s.
FANGEN, K., FOSSAN, F., MOHN, F. A. (2010): Inclusion and exclusion of young adult migrants in Europe, 1. vyd., Farnham: Ashgate Publishing Limited, 286 s.
HUNTER, S. (2002): Islam, Europe's second religion: the new social, cultural and political landscape, 1. vyd., USA: Greenwood Publishing Group, 297 s.

IMIGRATIONSVERKET (2006): Integrationsbarometer 2005, 1. vyd., Norrköping: Integrationsverket, 352 s.
LARSSON, G. (2007): Muslims in the EU: Cities Report: Sweden, http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/museucitiesswe_20080101_0.pdf/ (1. 11. 2014)
LARSSON, G., SANDER, Å. (2007): Islam and Muslims in Sweden, 1. vyd., Berlin: Lit Verlag, 420 s.
SAYED, M. (2009): Islam och arvsrätt i det mångkulturella Sverige, 1. vyd., Uppsala: Iustus Förlag AB, 421 s.
SVT Nyheter - <http://www.svt.se/nyheter/val2014/preliminart-resultat-rodgron-seger/> (1. 11. 2014)